

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО

ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА

23 май 2023 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 2

ЧАСТ 1 (време за работа – 60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 21. вкл. отбелязвайте в листа за отговори!

1. Коя дейност допринася за намаляване на екологичния отпечатък?

- А) изграждането на инсталации за природен газ
- Б) производството на електрически автомобили
- В) строителството на туристически комплекси
- Г) разширяването на дърводобива, лова и риболов

2. Коя научна концепция маркира нов етап в природоползването, при който взаимодействието между природата и обществото трябва да бъде балансирано и хармонично.

- А) географски детерминизъм
- Б) географски енвайроментализъм
- В) географски посибилизъм
- Г) географски индетерминизъм

3. Прочетете текста: „Топлоелектрическата централа „Айванпа“, с мощност 392 MW, е изградена в пустинята Мохаве в САЩ. Тя е най-голямата по вида си от електроцентралите, използващи този вид алтернативен източник на електроенергия.“

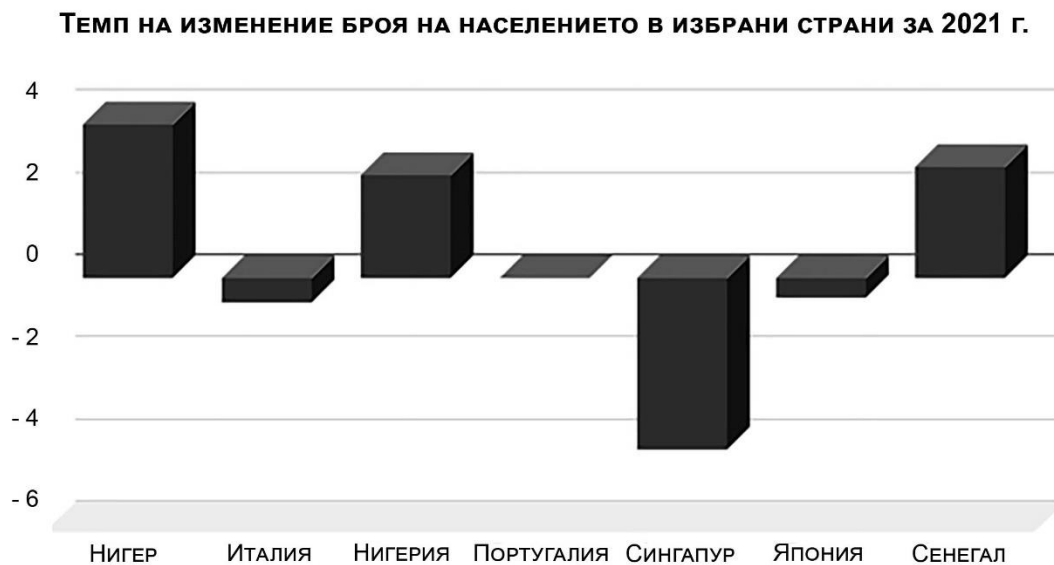
Кой е енергийният източник, който използва ТЕЦ „Айванпа“?

- А) геотермална енергия
- Б) слънчева енергия
- В) ветрова енергия
- Г) водна енергия

4. За кой вид демографска политика се отнася характеристиката: „Демографска политика, насочена към увеличаване на раждаемостта, ускоряване на демографското възпроизводство и нарастване на естествения прираст.“?

- А) лимитираща демографска политика
- Б) пронаталистична демографска политика
- В) антинаталистична демографска политика
- Г) либерална демографска политика

5. Анализирайте диаграмата:

Определете вярното твърдение:

- А) Развиващите се страни имат положителен темп на изменение.
- Б) Развитите страни са с нулев темп на изменение.
- В) Азиатските страни са с положителен темп на изменение.
- Г) Европейските страни са водещи в темпа на изменение.

6. Войната в Персийския залив 1990-1991 г. започва като военен конфликт между:

- А) Пакистан и Иран
- Б) Бруней и Ирак
- В) Иран и Афганистан
- Г) Ирак и Кувейт

7. Коя международна организация е основана с цел съгласуване на обща политика в областта на нефтодобива и определяне цените на петрола на световния пазар?

- А) ЕС
- Б) АСЕАН
- В) ОПЕК
- Г) МЕРКОСУР

8. Кой модел на съвременното икономическо развитие се основава на социалистическото пазарно стопанство?

- А) „Германски модел“
- Б) „Китайски модел“
- В) „Японски модел“
- Г) „Южнокорейски модел“

9. По данните от таблицата определете вярното твърдение:

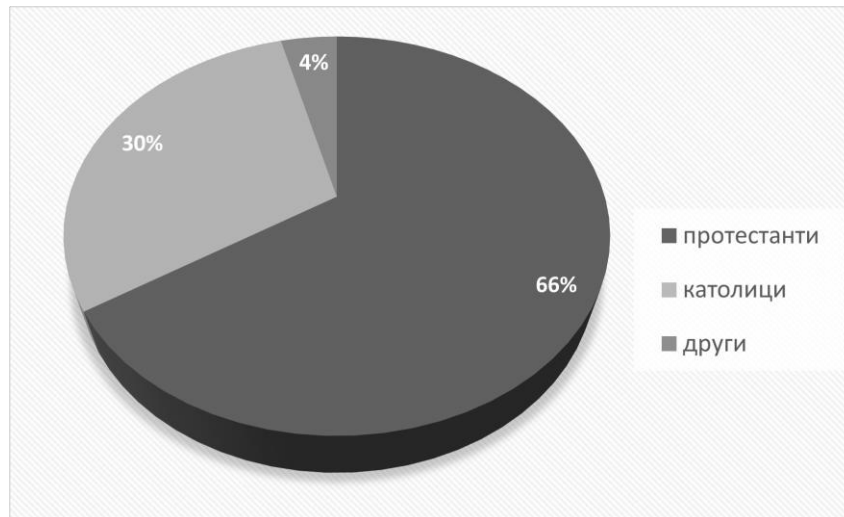
- А) Компанията с най-големи активи е с най-голям брой заети лица.
- Б) Компанията с най-малки активи е с най-малък брой заети.
- В) Компанията с най-малък брой заети е с най-големи активи.
- Г) Компанията с най-голям брой заети е с най-малки активи.

Водещи транснационални компании в света за 2020 г.

№	Корпорация	Активи (млрд.\$)	Заети (хил.д)
1.	Уолмарт	219	2200
2.	Синопек груп	320	619
3.	Роял Дъч Шел	299	81
4.	Чайна Нешенъл Петролеум	602	1382
5.	Стейт грид	572	918
6.	Сауди Арамко	359	76
7.	Бритиш петролеум	282	73
8.	Ексон Мобайл	346	71
9.	Фолксваген	524	664
10.	Тойота	469	371

10. За кой подрегион на Европа се отнася кръговата диаграма?

- А) Северна Европа
- Б) Централна Европа
- В) Западна Европа
- Г) Южна Европа

11. Националният план за възстановяване и устойчивост цели икономическото и социално възстановяване от кризата, породена от пандемията COVID-19. В кой от стълбовете са включени мерки, целящи подпомагане на хора в неравностойно положение и изграждане на отговорни институции?

- А) Свързана България
- Б) Справедлива България
- В) Зелена България
- Г) Иновативна България

12. Кое твърдение за ОЧИС е вярно?

- А) В ОЧИС членуват само балкански държави с излаз на Черно море.
- Б) В ОЧИС членуват само дунавски държави с излаз на Черно море.
- В) Сътрудничеството в рамките на ОЧИС е главно в политическата сфера.
- Г) Сътрудничеството в рамките на ОЧИС е главно в икономическата сфера.

13. Кое твърдение за връзката между геополитическото положение и икономическото развитие на България е вярно?

- А) Членството на България в ЕС води до нарастване на преките чуждестранни инвестиции и развитие на външноикономическите връзки.
- Б) Членството в НАТО поставя страната ни в обсега на атлантизма и е определящо за продължаване на валутния борд.
- В) Геополитическото положение на България е свързано с участието в СТО, което гарантира ускорен ръст на БВП.
- Г) Членството на България в ОЧИС е предпоставка за влизане в еврозоната и е пречка за многостранно хармонично сътрудничество.

14. Една от причините за отрицателния естествен прираст в България е:

- А) висок дял на сключените бракове
- Б) висок дял на хората над 65 години
- В) интензивни вътрешни миграции
- Г) ниска продължителност на живота

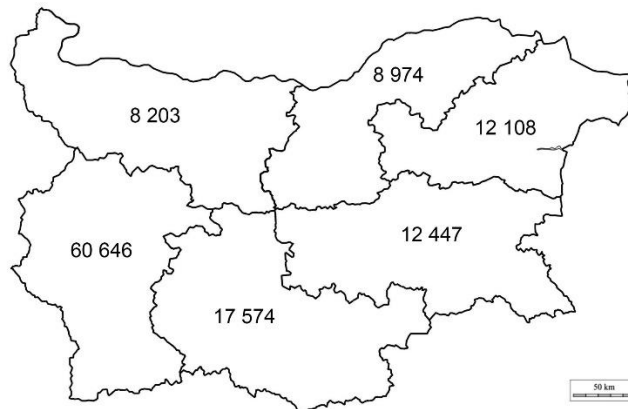
15. Чрез кой европейски фонд се финансира проектът, описан в текста: „Област Смолян работи по проект, който цели да се повиши мотивацията, знанията и уменията на предприемачите за иновации, както и да се улесни бизнеса на малки и средни предприятия в трансграничния регион.“?

- А) Кохезионен фонд
- Б) Европейски социален фонд
- В) Европейски земеделски фонд
- Г) Европейски фонд за регионално развитие

16. Проектът „Споделена визия за екологичната мрежа Натура 2000“ предвижда посещение на резерват „Сребърна“ с цел популяризиране на възможностите за развитие на туризъм. Коя административна област има най-голям интерес от реализиране на проекта?

- А) Варна
- Б) Добрич
- В) Русе
- Г) Силистра

17. Анализирайте картосхемата за БВП (млн. лв., 2021 г.) в районите от ниво 2.

Определете вярното твърдение?

- А) Районите в Северна България имат сходни стойности на БВП.
- Б) Районите в Южна България имат сходни стойности на БВП.
- В) Черноморските райони имат сходни стойности на БВП.
- Г) Географското положение определя стойностите на БВП.

18. Кои отраслови райони се формират под влияние на природногеографските фактори, центровете на хранително-вкусовата промишленост и големите потребителски центрове?

- А) промишлени отраслови райони
- Б) туристически отраслови райони
- В) аграрни отраслови райони
- Г) транспортни отраслови райони

19. Анализирайте графиката.

Кое е вярното твърдение?

- А) Относителният дял на зетите в селското, горското и рибно стопанство надвишава броя на предприятията.
- Б) Относителният дял на зетите в промишлеността е два пъти по-малък от дела на предприятията.
- В) Относителният дял на предприятията и на зетите в сферата на услугите е най-голям в страната.
- Г) Относителният дял на предприятията и на зетите в строителството са с изравнени стойности.

20. Кой метод се използва при изобразяване на пътища и електропроводи на топографската карта?

- А) на изолиниите
- Б) на линейните знаци
- В) на знаците за движение
- Г) на ареалите

21. Използвайте данните от таблицата за средногодишен брой на регистрираните безработни през 2021 г. и обозначете на картата общо 10 области, от които:

А) с цифров код 1, административните области със стойности на показателя от 5000 до 6500 души.

Б) с цифров код 2, административните области със стойност на показателя под 4000 души.

Статистически единици област – NUTS 3	Безработни лица (брой)	Статистически единици област – NUTS 3	Безработни лица (брой)
Благоевград	13 781	Плевен	8 399
Бургас	8 830	Пловдив	14 071
Варна	8 689	Разград	4 595
Велико Търново	5 699	Русе	5 603
Видин	4 662	Силистра	4 260
Враца	7 749	Сливен	6 571
Габрово	2 121	Смолян	5 035
Добрич	3 922	София-област	6 050
Кърджали	4 971	София-град	13 344
Кюстендил	4 424	Стара Загора	6 560
Ловеч	4 610	Търговище	4 063
Монтана	6 494	Хасково	5 914
Пазарджик	8 380	Шумен	7 028
Перник	2 813	Ямбол	2 849

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО

ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА

23 май 2023 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 2

ЧАСТ 2 (време за работа – 180 минути)

Отговорите на задачи от 22. до 41. вкл. запишете в листа за отговори!

22. В листа за отговори запишете кой глобален проблем се дължи на неравномерното разпределение и увеличения добив на природните ресурси.

23. Кои рискови релефообразуващи процеси могат да се проявят в антропогенните форми (котловани, табани, терикони), образувани при миннодобивната дейност?

24. Разгледайте схемата и запишете основните дейности при осъществяване на прехода от линейна към кръгова икономика.

25. Прочетете текста и в листа за отговори запишете три икономически дейности, в които се използват водните ресурси от езерото Мийд.

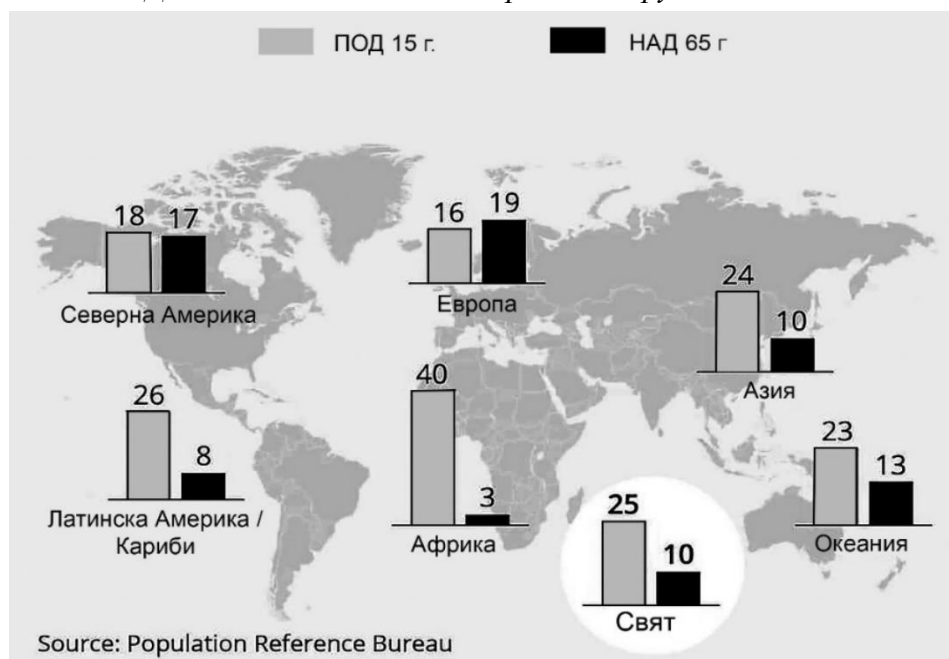
„Някога най-големият язовир в света, а днес едно от седемте чудеса на съвременното строителство е Хувър Дам. Построен в каньона на река Колорадо, язовирът събира водите си в огромно изкуствено езеро Мийд. По този начин се овладява реката, която при приижданията си е предизвиквала сериозни наводнения, като се осигурява вода за напояване, промишлени и битови нужди, произвежда се електроенергия.“

26. Прочетете текста и в листа за отговори запишете основната причина, довела до гражданската война в Сирия: *„В началото на 2011 г. в страната започват мирни протести, които прерастват във въоръжени сблъсъци със силите на реда. Протестиращите настояват за край на управлението на партия Баас, опълчват се срещу ограничаването на свободата на словото и липса на гражданска свобода.“*

27. Прочетете картодиаграмата на света за дела на населението в подтрудолюбна и надтрудолюбна възраст.

Запишете региона с най-голям демографски потенциал.

Дял на населението по възрастови групи за 2020 г.

28. Разгледайте картата.

В листа за отговори запишете:

- А) името на организацията, в която членуват отбелязаните с тъмен фон държави.**
- Б) Кои две интеграционни нива са постигнали държавите членки?**

29. Прочетете текста „В периода 1917 – 1989 г. редица страни в Източна Европа, Азия, Африка и Латинска Америка развиват икономически модел, при който държавата е собственик на ресурсите. Тя взема решенията за развитие, управление и осъществява контрол на стопанските дейности.“

В листа за отговори запишете:

- А) икономическия модел, за който се отнася текстът.**
- Б) политическата система, която определя икономическия модел.**

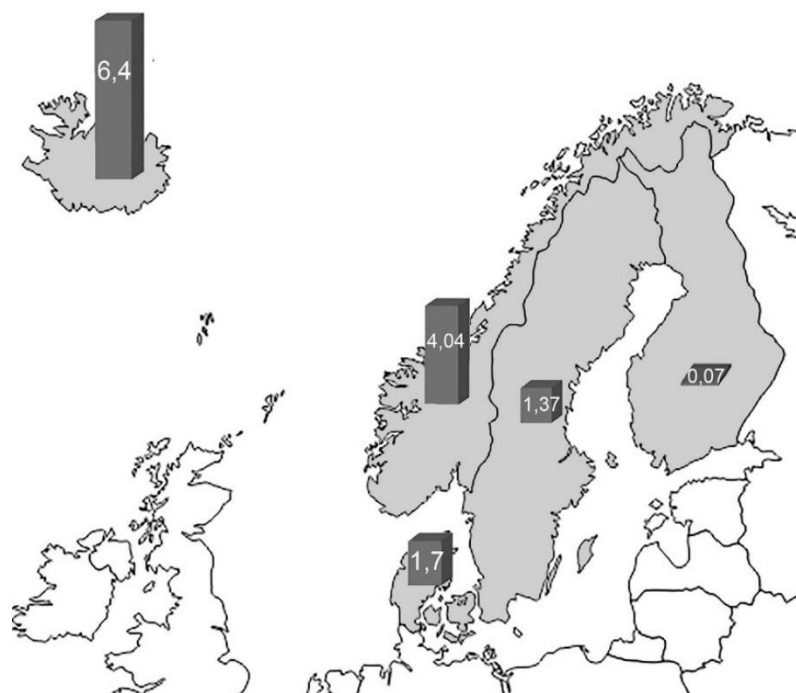
30. В листа за отговори срещу цифровия код на модела на развитие на ТНК запишете буквения код на съответстващата му характеристика.

- 1. модел „единична форма“**
- 2. модел „проста интеграция“**
- 3. модел „комплексна интеграционна стратегия“**
 - А. Създава се единна производствено-пазарна мрежа.**
 - Б. Липсва вътрешнофирмено разделение на труда.**
 - В. Филиалите произвеждат елементи на междинни продукти.**

31. Анализирайте текста. „За регулирането на тази икономическа дейност държавата прилага две групи методи – тарифни и нетарифни. Тарифните методи се характеризират с използването на мита. Нетарифните методи използват квоти за обема на чуждестранните стоки, внасяни в държавата; лицензиране на вноса и износа; ембарго – забрана за внос или износ на стоки, услуги, валутни ценни книжа; валутен държавен контрол върху движението на чуждестранни валути в страната.“

В листа за отговори запишете икономическата дейност, при която се прилагат описаните методи.

32. Разгледайте картосхемата за естествения прираст на подрегион в Европа през 2020 г.

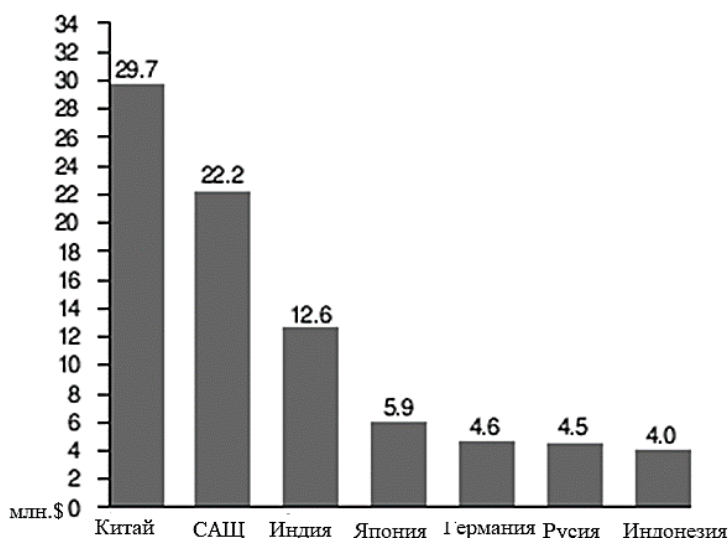

В листа за отговори запишете:

А) подрегионът на Европа, който е изобразен.

Б) държавата с най-нисък естествен прираст.

33. Анализирайте диаграмата за най-големите икономики по БВП в света за 2020 г.

В листа за отговори запишете кой регион е водещ в световната икономика по БВП в света?

34. В листа за отговори запишете трансевропейския коридор, за който се отнася характеристиката: „Води началото си от Хелзинки. Пресича река Дунав, където се осъществяват комбинирани превози. През прохода Маказа достига до Александрополис.“

35. Прочетете текста. „През 2009 г. в близост до град Каварна е построена вятърна електроцентрала – ВяЕЦ „Свети Никола“. Това е най-големият ветроенергиен парк в страната. Проучване показва, че има много вятърни паркове, които са построени на неправилно място, с неправилна турбина и резултатите са слабо производство на електроенергия. Например ветропарковете в община Стралджа и други ветропаркове в Ямболска и Бургаска област са в пъти по-неефективни от някои паркове в Добруджа.“

В листа за отговори запишете кой е водещият фактор, определящ изграждането на най-големите и ефективни ветропаркове в Добруджа?

36. Прочетете текста. „Разработването на проектите е свързано с използването на геодезическа, картографска и кадастрална информация. В процеса на реализацията им се подобряват нормативните условия за осигуряване на зелени терени. Осъществяването им предполага спазване на правила и норми за проектиране и води до изграждане и експлоатация на водоснабдителни и канализационни системи.“

В листа за отговори запишете какъв тип проекти трябва да разработи и осъществи местната власт, за да изпълни заложеното в Националната програма за развитие на „България 2030“.

37. Прочетете текста: *„Грижата за опазване на обектите, свързани с културно - историческото наследство на България е един от приоритетите на държавата. През 2020 г. се реализираха два проекта в тази област, съфинансирани от Европейския фонд за регионално развитие по оперативна програма „Региони в растеж“. В резултат от изпълнение на проектите предложения се извърши консервация и реставрация на част от Археологическия комплекс „Перперикон” и на „Казанлъшката гробница“.“*

В листа за отговори срещу името на цитирания в текста обект запишете района и административната област, в която се намира.

38. Прочетете текста: *„Политиката за дългосрочна грижа за възрастните хора е свързана със застаряването на населението. Стремешът ѝ е да осигури достъп до ефективни и качествени социални услуги за възрастното население. Тя има и друг важен аспект – откриват се възможности за създаване на заетост и за развитието на социалното предприемачество.“*

В листа за отговори запишете:

А) трите аспекта на политиката за дългосрочна грижа за възрастните хора.

Б) С развитието на кой тип икономика се свързва текстът?

39. Разгледайте картата на водеща икономическа зона в България.

В листа за отговори запишете:

- А) името на икономическата зона**
- Б) нейната водеща специализация**
- В) района от ниво 2, в който се намира**

40. Община Севлиево е сред икономически най-добре развитите общини в Северен централен район. Използвайте данните в таблицата и в листа за отговори запишете три доказателства за успешното социално-икономическо развитие на община Севлиево.

Социално-икономически показатели на община Севлиево

Показатели	2018 г.	2020 г.
Произведена продукция в нефинансови предприятия (хил. лв.)	1 260 684	1 361 986
Преки чуждестранни инвестиции (хил. евро)	257,4	274,3
Коефициент на безработица (%)	3,3	3,3
Дял на населението на 65 и повече години (%)	27,1	28,2
Коефициент на естествен прираст (‰)	-11,6	-23,2
Средна месечна работна заплата (лева)	1 138	1 314
Население на един лекар (брой)	324	295

41. Анализирайте текста. Представете аргументиран отговор на географския въпрос: Какви са възможните решения за адаптиране към климатичните промени на зимните (ски) курорти в България?

Формулирайте вашия отговор в текст до 300 думи. Използвайте термини, които са характерни за географската наука. Спазвайте следната последователност:

- 1. Формулирайте теза*
- 2. Приведете аргументи, подкрепящи тезата, подредени в логическа последователност (аргументативна редица) като представите и причините, които обуславят процеса на адаптиране.*
- 3. Направете изводи*

„Туризмът е сред най-динамично развиващите се стопански отрасли в България. Дори през пандемичната 2020 г. той формира 11,6% от БВП на страната ни. На територията ни са формирани три национални парка – „Пирин“, „Централен Балкан“ и „Рила“. Средните и високите планини (над 1000 м) представляват около 12,5% от българската територия. Планинските райони са основният „териториален резерв“ за разширяване на туристическото усвояване в природна среда след морското крайбрежие. Обичайно то се свързва със зимния (ски) туризъм. В същото време този вид туризъм е силно уязвим от промените на климата.

Според последни научни изследвания средната годишна температура в България бележи тенденция към увеличение в началото на ХХІ век. Затоплянето води до намаляване на снеговалежите, по-късно образуване и по-ранно стопяване на снежната покривка. Затова очакванията за зимния туристически сезон в България са в бъдеще той да бъде значително по-кратък. Това ще има пряк негативен ефект върху местните общности, зависещи от работните места и приходите, генерирани от този вид туризъм и може да се отрази косвено върху цели региони. При ниски температури, въпреки липсата на валежи, е възможно удължаването на ски сезона чрез производство на изкуствен сняг. Тази мярка гарантира приходи и за в бъдеще, чрез създаването на имидж на сигурна зимна дестинация, както и на конкурентно предимство пред курортите без наличие на такова оборудване. Генерирането на изкуствен сняг е скъп процес и във финансов, и в екологичен смисъл, заради използването на много вода и енергия.

Сезонността е един от основните проблеми на туризма в България, по-слабо проявен при нископланинските територии. В тях съществуват възможности за целогодишно развитие.

Важен подход за адаптиране на зимния (ски) туризъм у нас към климатичните промени е да се вложат повече усилия за въвеждането на нови продукти и услуги през летния туристически сезон. Те са свързани с развитието на екологичния и спортния туризъм. Реализират се чрез посещения на природни забележителности, изграждане на трасета за спускане с велосипеди, провеждане на международни състезания по планинско колоездене.

Бъдещето на планинския туризъм като цяло в България е свързано и с развитието на приключенския туризъм – рафтинг, скално катерене, хоби туризъм, и планински преходи.

През всяко време на годината може да се практикува конгресен туризъм, който безпроблемно би се провеждал успоредно с типичните за сезона туристически дейности. Съществуват туристически центрове, които успешно съчетават планинския и балнеоложкия туризъм. Значителна част от туристите, предпочитат настаняване в по-малки обекти или в къщи за гости, което е предпоставка за развитие на селския туризъм в планините. Те биват привлечени от автентичната атмосфера, запазената възрожденска архитектура и уникалната местна кухня. За развитието на планинския туризъм от огромно значение са и антропогенните туристически ресурси, особено тези с културна и историческа стойност. Посещението на обекти от културно-историческото наследство може да бъде допълнение към всички традиционни услуги, предлагани от планинския туризъм в България.“

**ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА**

23 май 2023

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ № 2

Ключ с верните отговори

Въпрос №	Верен отговор	Брой точки
1.	Б	1 т.
2.	Б	1 т.
3.	Б	1 т.
4.	Б	1 т.
5.	А	1 т.
6.	Г	1 т.
7.	В	1 т.
8.	Б	1 т.
9.	Г	1 т.
10.	А	1 т.
11.	Б	1 т.
12.	Г	1 т.
13.	А	1 т.
14.	Б	1 т.
15.	Г	1 т.
16.	Г	1 т.
17.	В	1 т.
18.	В	1 т.
19.	В	1 т.
20.	Б	1 т.

- 21. А) обозначени на картата с код 1: Велико Търново, Монтана, Русе, Смолян, София-област, Хасково – 6 x 1 т.**
- Б) обозначени на картата с код 2: Габрово, Добрич, Перник, Ямбол – 4 x 1 т.**
- 22. суровинно-енергиен проблем – 1 т.**
- 23. срутища и свлачища – 2 x 1 т.**
- 24. 1. събиране на отпадъци – 1 т.**
- 2. рециклиране на отпадъци – 1 т.**
- 3. повторна употреба – 1 т.**
- 25. 1. земеделие/ напояване – 1 т.**
- 2. водоснабдяване/ битови нужди – 1 т.**
- 3. производство на електроенергия/ енергетика – 1 т.**
- 26. политическа – 1 т.**
- 27. Африка – 1 т.**
- 28. А) МЕРКОСУР – 2 т.**
- Б) зона за свободна търговия и митнически съюз – 2 x 1 т.**
- 29. А) планова/ централизирана икономика – 2 т.**
- Б) тоталитарна политическа система – 2 т.**
- 30. 1. – Б. – 1 т.**
- 2. – В. – 1 т.**
- 3. – А. – 1 т.**
- 31. външноикономически връзки – 2 т.**
- 32. А) Северна Европа – 1 т.**
- Б) Финландия – 1 т.**
- 33. Азиатски регион – 2 т.**
- 34. коридор № 9 – 1 т.**
- 35. скоростта на вятъра – 1 т.**
- 36. инфраструктурни проекти – 2 т.**
- 37. Перперикон – Южен централен район и област Кърджали – 2 x 1 т.**
- Казанлъшка гробница – Югоизточен район и област Стара Загора – 2 x 1 т.**

38. А) качествени социални услуги; работни места/ заетост за възрастни; социално предприемачество – **3 х 2 т.**

Б) „сребърна икономика“ – **2 т.**

39. А) „Тракия икономическа зона“ – **1 т.**

Б) промишлено-търговска – **1 т.**

В) Южен централен район – **1 т.**

40. Прираст на произведена продукция в нефинансови предприятия, преките чуждестранни инвестиции и средната работна заплата – **3 х 1 т.**

41. Отговор на географски въпрос:

1. Демонстрира умения за синтез на информация при формулиране на тезата. – **4 т.**

2. Привежда аргументи в подкрепа на тезата. – **10 т.**

3. Формулира изводи. – **2 т.**

4. Изложението съответства на въпроса. – **2 т.**

5. Използва точен географски език. – **2 т.**